

בריאות הטלף

אתגר מרתק לרפת החלב הישראלית

יוסי מלול – משק הבקר והחלב
hmb-malul@icba.org.il

נושא בריאות הטלף הוא אתגר מקצועי וכלכלי לרפת הישראלית. יש חשיבות רבה בהתמודדות חזיתית של כל חברי הענף, עם בעיה קשה שפוגעת ברווחת הפרה וגם בביצועיה ובסופו של דבר גם ברווחי הרפת. כמו שהתמודדנו בעבר עם נושאים מקצועיים מורכבים, כך גם בנושא בריאות הטלף נצליח לעלות מזרקה במודעות ובנקיטת האמצעים החשובים לשיפור המצב

במאמר זה אביא בפניכם את התובנות שלי מסוירים רבים בשטח. מצאתי שדה מעניין מאוד, שלנו הרפתנים, יש הרבה עבודה לעשות ולראות ברכה בהתמקדות בתחום מקצועי, שיש לו משמעות גדולה מאוד לרווחת הפרה, לבריאותה ולרווחי הרפתן.

ההתייחסות של מנהלי הרפתות דומה בעיקרה, לאופן שבו גם אני התייחסתי, כמרכז רפת, לפני שנים לא מעטות - פעמיים בשנה מגיע מטלף מקצועי, נותנים לו שליש סככה, והוא מביא באופן חופשי חלקים מהקבוצות, מטלף ומחזיר חזרה. רמת העניין והמעורבות שלנו נמוכה למדי, אם כי, יש התעוררות רבה בשנים האחרונות.

נחוץ שינוי יסודי בגישה שלנו לשיפור רווחת הפרה ורווחי הרפתנים!

מחלות רגליים מדורגות גבוה בסולם הבעיות ברפת ושיעור הנזקים שהן גורמות לפרות ולכיסוי הרפתנים לפיכך, יש חשיבות רבה בהיכרות קרובה עם נושא רגל הפרה וההתמודדות עם הבעיות באופן יומיומי. נזקי הצליעות, מחלות הטלפיים, הם גדולים ומקיפים ירידה בתנובה,

לאחר שד"ר בני שריר נכנס לתפקידו קיימנו פגישת עבודה וסיכמנו שלקראת הכנס בירושלים נכין במשותף מוסף רחב שיעסוק בנושא בריאות מרכזי. והנה זה הגיע, בני בחר בנושא "בריאות הטלף" כנושא המוסף ויצאנו לדרך.

לפניכם מוסף רחב ומעניין שבו רופאי החקלאית עשו עבודה מעמיקה ומקצועית וכתבו את כל החומר העיוני והלקחים המעשיים בשטח. אני הסתובבתי במדגם רפתות ומטלפים בשטח, כדי להביא את תגובת הלקוחות-הרפתנים ואופן היישום שלהם ברפת.

מחלות רגליים מדורגות גבוה בסולם הבעיות ברפת ושיעור הנזקים שהן גורמות לפרות ולכיסוי הרפתנים לפיכך, יש חשיבות רבה בהיכרות קרובה עם נושא רגל הפרה והתמודדות עם הבעיות באופן יומיומי

אלון קמה עובד עם מטלף מקצועי וגם מטלף במתקן עצמאי ברפת

ד"ר אלון בן דוד מדגים טילוף בצפון

- הורדת מצבי לחץ - פעמיים בשבוע או יותר, לפי גודל הרפת, מטלפים בנחת. מונעים את הסטרס של ריכוז גדול של פרות וטילוף מהיר.
- עבודות נוספות - זו הזדמנות גם לספר את זנבות הפרות ולנקות את תג הזיהוי שמתמלא בזבל.
- חיסכון כספי - מניעת הירידה בחלב והפגיעות האפשריות בפרה ולעתים גם חיסכון בעבודה חיצונית.
- אחריות וסמכות - תחום נוסף למתן אחריות, לאחד העובדים, לאחר החליבה.

חסרונות

- קניית מתקן והשקעות בסביבה קבועה.
- קושי באיתור אדם מיוחד שיעסוק ויתמיד בנושא.
- מחויבות לשגרת עבודה קבועה.
- כשיש קושי בעבודה, הטילוף הוא אחד הנושאים שמעוכבים עד ש...

יש משקים (רפת מנור בגליל המערבי, רפת נטופה ועוד) שמצאו פתרון ביניים ומזמינים את המטלף המקצועי, פעם בחודש, ומרכזים את כל הפרות לפני היובש, לאחר כ-120 יום וגם עגלות להכנה להמלטה.

הרעיון הכללי הוא שבכל רפת יהיה מתקן טילוף תקני שבו אפשר לטפל בפרה בשגרה וגם טילוף עצמי בעתו

מיהו המטלף הראוי ברפת?

- מהסיבוב שעשינו ברפתות שמטלפות לבד, שומעים שוב ושוב, שצריך איש מיוחד לעבודה המיוחדת (פרטים רבים תוכלו ללמוד מהסקירה המפורטת בסוף המוסף - רפתנים מספרים):
- עובד שיאהב את העבודה ויכיר בחשיבותה לפרה ולרפת.
  - שקט, רגוע, קפדן, דיין.
  - בעל כושר התמדה ומחויבות.
  - רצוי שזו תהיה המשימה הקבועה והראשונה שלו לאחר החליבה - פרות בודדות, מספר פעמים בשבוע, על פי גודל הרפת.
  - נכון לתת לעובד תגמול נוסף על תוספת האחריות - זה מוסיף מוטיבציה.
  - בטיחות חיונית - זו עבודה עם סיכון מסוים ולכן צריך לנקוט בכל אמצעי הבטיחות ובמיוחד כפפות, משקיפי מגן ונעליים גבוהות.

המתקן הרצוי

הרעיון הכללי הוא שבכל רפת יהיה מתקן טילוף תקני שבו אפשר לטפל בפרה בשגרה וגם טילוף עצמי בעתו. בסיומו האחרון באיטליה ובהולנד, מצאנו מתקן טילוף בכל רפת והרפתנים מטלפים לבד (הרפתות קטנות משלנו).

קיימים כמה סוגים מתקנים

- מתקן נייד לקשירה על פרה בעול - פיתוח של יורם שטיגליץ ממושב כנף. מתקן פשוט למשימות בודדות.
- מתקני יבוא מחברה הולנדית - איציק סיאני, מטלף מיכני, מביא מגוון

פגיעה בפוריות, עלייה בתאים הסומטיים ויציאה מוגברת מהעדר - הכול מסוכן לפגיעה קשה ברווחת הפרה והפסדים נמנעים לכולנו. אנחנו צריכים לגלות מעורבות הרבה יותר גדולה לרגל הפרה ולבעיות הטלפיים, עוד בשלבים מוקדמים, כדי למנוע את היווצרות הבעיות. זה המקום לומר תודה גדולה ל"החקלאית" ולרופאיה, בראשות ד"ר בני שריד וד"ר אלון בן דוד. הם החליטו להתמודד עם הנושא, להעלות אותו למודעות הרפתנים, לתת עליו קורסים בכל הארץ, לפעול להכשרת המטלפים המקצועיים ולתת להם אישור מקצועי.

טילוף שגרתי של רגל הפרה

מטבע הדברים, הכול מתרחש בתחתית הרגל, שאותה אנחנו מתקשים לראות, ורק עם הרמת הרגל ופינוי הזבל, אפשר להבחין מהי הבעיה או המחלה. בשגרה אנחנו צריכים לטלף את הפרות פעמיים בשנה בשתי אפשרויות עיקריות ויש גם כמה וריאציות ביניהן:

מטלפים מקצועיים

קיימים כעשרה מטלפים בכל הארץ, חלקם ותיקים מאוד ויש בהם גם דור המשך שעוסק בטילוף, מזה עשרות בשנים. ככלל, הם מטלפים מקצועיים ומנוסים שמשרתים נאמנה את הרפתנים. רוב מכריע של הפרות בישראל מטולפות עם מטלפים חיצוניים.

יתרונות לעבודה עם המטלפים

- מתמחים בעבודתם לאורך שנים.
- מגיעים עם המתקן והציוד ועושים את כל העדר ב"מכה אחת".
- מכינים דף לרפתן עם הבעיות שמתגלות בפרות חולות.
- בדרך כלל, אין בעיות בטילוף (בעיקר במקומות שמנהל הרפת מגלה מעורבות).

חסרונות

- מועד הטילוף נקבע על פי האפשרויות של המטלף ולא על פי צרכי הפרה הבודדת..
- ימי הטילוף הם ימים של סטרס לפרות ולרפת.
- יש מקרים של נזקים בגין ירידה בחלב, צליעות ועוד.
- צליעות בין הטילופים מטופלות ברמות מגוונות ברפתות שונות.
- המטלפים לא עברו הכשרה מקצועית מעמיקה והשונות בידע גדולה מאוד.

טילוף בעתו

מונח שהושרש על ידי ד"ר בני שריד שהשקיע רבות בהחדרת הנושא באזור עבודתו, הגליל העליון - מועד הטילוף יהיה על פי צרכי הפרה - פעם אחת לפני הייבוש והפעם השנייה כ-120 יום אחרי ההמלטה. מספר הפרות לטילוף מועט וברור שלמטלף מקצועי, אין בד"כ, יכולת להגיע לטלף 1-3 פרות ליום - כך עולה הנושא של טילוף עצמי.

יתרונות הטילוף העצמי

- טילוף בעתו - מטלפים את הפרה במועד המיטבי בעבורה.
- ערנות לצרכי רגל הפרה - הצוות מחדד את הרגישות שלו לבעיות הרגליים ולצורכי הטיפול בהן.

- הפרטים, כדי שלפרות ולעובד יהיה נוח.
- חצר ייעודית לפרות בהמתנה.
- משטח מנוקז ומרווח לשים עליו את המתקן.
- שביל הולכה מתאים (רצוי מעגלי שהפרות לא תראינה את הטילוף).
- גבהים שונים למתקן ולעמדת העובד - שלעובד יהיה נוח בטילוף ולא ישבור את הגב.
- ריפוד בגומי בכל מקום אפשרי - לרווחת הפרות
- ארון סגור עם כל הכלים הנדרשים, כולל רדיו לשמוע מוזיקה טובה.
- צינור שטיפה צמוד לניקיון לאחר העבודה.

כלי הטילוף

- יש שעובדים עם סכין ואז צריך הרבה כוח בידיים.
- יש שמעדיפים דיסק - ומספרם הולך וגדל משלימים עם מזמרה, או עם צבת לקיצוץ אורך הטלף.
- כך או אחרת, מה שחשוב זה העובד ונוחות העבודה שלו - הכלים נועדו לשרת אותו.

תוספי מזון

- קיימים בשוק כמה תוספים ובראשם הזינפרו של חברת שח מהנדסים, שיש ממליצים להוסיפם להזנת הפרות ובכך לשפר את ביצועי הפרות.
- החומר מכיל ארבעה מינרלים ובראשם האבץ ומונים ארבעה יתרונות לתוסף - פחות נזקים בטלפיים, תוספת חלב לפרה, שיפור בהתעברות וירידה בתאים סומטיים.
- כל אחד יבחן את המשמעות וילמד מהניסיון של אחרים וגם יפעל על פי אמונתו בנושא.

עבודת החקלאית

- רופאי החקלאית עושים עבודה חשובה מאוד בתחום בריאות הטלף ומעבר לעבודת השטח, הם מביאים לנס בירושלים את קרל ברגי, האמריקאי, מטלף בעל שם עולמי שגם מורה, מדריך ומעביר סדנאות בנושא בריאות הטלף.
- בחדש יולי יעבור קרל בכל האזורים בארץ וייתן הרצאות והדגמות מעשיות בנושא - "לקויות, תחלואה ושליטה בבריאות הטלף". הרפתנים מוזמנים למפגש במועדון החברים במקומות שונים וגם לעבודת השטח ברפת.

מעבר לכך, מחלקת הטלף באגודה נענית לקריאות מהשטח ולאחרונה השתתפתי בסדור מקצועי של ד"ר אלון בן דוד ורופאים צעירים, בסדור טלפיים ברפת גדולה והיו הרבה לקחים ללמידה ולביצוע, כדי לשפר את מצב הצליעות ולהעלות את ביצועי הפרות.

לסיכום

- נושא בריאות הטלף הוא אתגר מקצועי וכלכלי לרפת הישראלית. יש חשיבות רבה בהתמודדות חזיתית של כל חברי הענף, עם בעיה קשה שפוגעת ברווחת הפרה וגם בביצועיה ובסופו של דבר גם ברווחי הרפת. כמו שהתמודדנו בעבר עם נושאים מקצועיים מורכבים, כך גם בנושא בריאות הטלף נצליח לעלות מדרגה במודעות ובניקטת האמצעים החשובים לשיפור המצב. ■

ד"ר בני שריר בקורס טילוף בצפון

- סוגים של מתקן טוב שעובד ברוב הרפתות בישראל, החל ממתקן ידני פשוט ועד מתקן פנאומטי שמקצר את זמן הטילוף. מרימים רגל-רגל ומטלפים.
- מתקן מהפך - כל המטלפים המקצועיים עובדים עם מתקן מהפך שמרים את הפרה והופך אותה הצדה - ארבעת הטלפיים מונחים לפני המטלף. רוב המתקנים מעבודה עצמית ולאחרונה הכין ניר סדן מהיישוב גן-נר ליד עפולה, מתקן מאסיבי מהפך שמיוצא לחו"ל.

יש חשיבות רבה לתכנון מפורט של סביבת המתקן ושינוע הפרות. זהו המפתח להתמדת העובדים בטילוף. אם עושים אז צריך לבצע את כל הפרטים, כדי שלפרות ולעובד יהיה נוח

- רוב רופאי החקלאית תומכים במתקן היציב, כי במהפך יש סכנה של סיבוב רחם והוצאת הפרה. בעבודה עצמית ברפת לא עובדים עם סטופר ואפשר לעבוד לאט במתקן יציב.
- מתקנים מתקדמים - נמצאים באירופה ובארצות הברית - מתקן עומד שמרים את כל הפרה וכל הרגליים שלה מונחות בפני המטלף. המתקן עדיין יקר מדי להביאו לישראל.

סביבת המתקן

- יש חשיבות רבה לתכנון מפורט של סביבת המתקן ושינוע הפרות. זהו המפתח להתמדת העובדים בטילוף. אם עושים אז צריך לבצע את כל

מתקן טילוף מהפך בגן נר בתענים